

AFECTIVITAT I APRENTATGE DE LENGÜES ESTRANGERES (LE)

Mònica Marcos-Llinàs
Universitat de les Illes Balears

1. Introducció

La literatura sobre adquisició d'una segona llengua (AL2) -second language acquisition- defineix aquest terme com una disciplina de la lingüística aplicada que estudia l'aprenentatge i ensenyament de segones llengües així com l'adquisició de llengües estrangeres (LE) (Kramsch 2000). L'aprenent constitueix la figura principal seguida de la del docent. Larsen-Freeman (2000:165) explica que la AL2 investiga com les persones adquireixen altres llengües independentment de la llengua materna (L1) i per què algunes persones ho aprenen amb èxit i altres no. SLA draws on multi-disciplinary theoretical and empirical perspectives to study the specific issue of how people acquire a second language and the specific problem of why everyone does not do so successfully. És important deixar clar que a causa del bilingüisme que tenim a la nostra comunitat, en parlar de la classe d'anglès, alemany o francès em referiré a l'ALE i a la LE ja que el castellà i el català són L1 i/o L2 per a nosaltres.

Tradicionalment, l'ALE es reduïa a contextos fora de l'aula. Avui en dia, l'aula i contextos com el carrer, un restaurant, una festa, un cafè o una reunió de negocis són objecte d'estudi en moltes investigacions. L'ALE és un àrea d'estudi que es va constituir als anys seixanta gràcies a les moltes contribucions de disciplines tan diverses com la lingüística, la psicologia, la sociologia, la sociolingüística, la psicolingüística, la neurolingüística, la pragmàtica, les anàlisis del discurs, la lingüística antropològica i la psicologia cognitiva (Gass and Selinker 1994).

Una de les contribucions més importants de totes aquestes disciplines és l'estudi conjunt de cos, ment i emocions. L'afectivitat i la cognició són dos factors que poden facilitar o dificultar l'aprenentatge d'una LE (Figura 1). Brown (2000:143) explica que l'afectivitat és la part emocional de la conducta humana que pot influir sobre els factors acadèmics, cognitius, socials i personals de l'estudiant. Segons Arnold (1999:1) affect deals with aspects of emotion, feeling, mood, or attitude which condition behavior. Estudis diversos han demostrat com els estats afectius de l'aprenent influeixen sobre les diferències individuals de cada estudiant. De fet, fou als anys vuitanta quan els neurocientífics reconegueren la ment -la cog-

nició- com una sola part del procés d'aprenentatge malgrat durant anys, les emocions han estat molt discutides. Les àrees d'estudi més rellevants de la neurologia són la plasticitat del cervell, l'afectivitat, la memòria i l'adquisició del llenguatge. Als últims vint anys, l'estudi de les variables afectives i dels factors socio-psicològics han contribuït a l'explicació de per què alguns aprenents triomfen i d'altres no. Avui, existeixen varies metodologies del llenguatge resultat de les investigacions sobre l'afecte i l'adquisició del llenguatge dutes a terme a finals dels anys setanta i vuitanta: la Suggestopedia, Community Language Learning (CLL), Total Physical Response (TPR) i The Natural Approach.

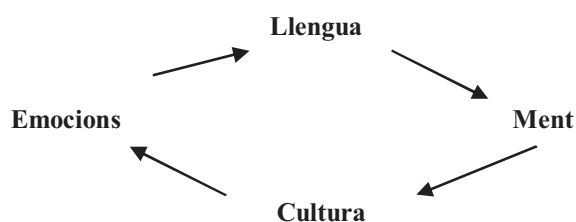

Figura 1-Elements de la AL2/ALE

2. Les Variables Afectives

En la literatura sobre variables afectives, no existeix un criteri únic de classificació. Així per exemple, hi ha experts que consideren la personalitat de l'aprenent com una qüestió independent de l'afectivitat mentre que d'altres no l'exclouen. Les variables afectives són tres: l'ansietat, l'actitud i la motivació. Autors com Brown (2000) i Reid (1995) també hi contempen la personalitat, els estils d'aprenentatge i les estratègies d'aprenentatge.

Un estudi duit a terme per Horwitz, Horwitz i Cope (1986) marcà l'inici d'un nou concepte en l'aprenentatge i ensenyament de L2/LEs, l'ansietat del llenguatge. L'ansietat és un element complex relacionat amb la psicologia de l'aprenent en funció dels seus sentiments de frustració, por, inseguretat i/o aprensió; de la seva autoestima i autoconfiança (Scovel 1978; Sellers 1998; Spielmann i Radnofsky 2001). MacIntyre i Gardner (1994:283) defineixen l'ansietat com un sentiment de tensió propi dels contextos lingüístics diferents dels contextos propis de la L1 *the*

perceived feeling of tension and apprehension specifically associated with second language contexts. Aquest tipus d'ansietat és per tant pròpia dels contextos de L2s o LEs. Alpert i Haber (1960) classificaren dos tipus d'ansietat: ansietat positiva -facilitativa- o ansietat negativa -debilitativa-. D'acord amb la literatura, hi ha quatre factors relacionats amb l'ansietat: 1) els factors conductuals, 2) els cognitius, 3) els psicolingüístics, i 4) els físics. A l'actualitat, l'ansietat del llenguatge encara és una qüestió poc desenvolupada que requereix noves investigacions i aportacions.

L'actitud és el segon element de l'afectivitat. Aquest terme es refereix a les actituds dels aprenents respecte la LE (Gardner i Lambert 1972). Les actituds poden ser educatives o socials. Les actituds educatives estan relacionades amb l'aprenentatge d'una llengua, és a dir, amb les notes finals, els deures, els docents, els companys de curs o les assignatures. Les actituds socials, d'altra banda, es refereixen a les actituds dels aprenents respecte de la LE o de l'altra comunitat lingüística, és a dir, els parlants de l'altra llengua, els costums o l'altra cultura en termes generals. Diversos factors com el rendiment acadèmic, l'aprenentatge d'una tercera llengua (L3), el gènere, l'edat, l'entorn familiar, o l'educació de l'aprenent també poden influir sobre l'actitud envers la LE.

La motivació és el tercer element de l'afectivitat. La motivació de l'aprenent és probablement el terme més utilitzat quan es parla d'èxit o fracàs en l'aprenentatge d'una LE. Tradicionalment, els educadors i investigadors argumentaven que si un aprenent estava motivat per aprendre, els resultats sempre eren positius. En canvi, si un aprenent no estava motivat, el fracàs era inevitable. A l'actualitat, hi ha diverses definicions de motivació. En primer lloc, la motivació es defineix com l'anticipació d'una recompensa des de la perspectiva conductual. Segons la perspectiva cognitiva, la motivació depèn de les decisions individuals dels aprenents. En darrer lloc, els constructivistes defineixen la motivació des del context social i les decisions personals de l'aprenent (Brown 2000).

Gardner (1985) distingeix dos tipus de motivacions: extrínseca i intrínseca. La motivació extrínseca es refereix a les situacions en què els aprenents estudien una llengua anticipant una recompensa externa (per exemple, una nota millor, un premi en metàl·lic, una certificació, o un canvi de treball). La motivació intrínseca, per una altra banda, se refereix a l'interès propi d'un aprenent per aprendre la llengua i poder aproximar-se a l'altra cultura sense esperar cap recompensa externa. A més d'aquesta primera classificació, la motivació pot ser instrumental i/o integradora. La moti-

vació instrumental es descriu com una motivació en la qual un aprèn una llengua per complir un objectiu instrumental; és a dir, per llegir uns textos tècnics, fer una traducció, o canviar de feina. La motivació integradora fa referència a les ganes d'integrar-se dins l'altra cultura i participar dels intercanvis socials de l'altre grup.

Segons l'esmentat abans, els investigadors no coincideixen a l'hora de classificar la personalitat, els estils d'aprenentatge i les estratègies d'aprenentatge per una banda i les variables afectives per l'altra a causa de la complexitat que suponen mesurar l'afectivitat i la personalitat a més de l'alt grau de subjectivitat que això implica.

3. L'afectivitat dins l'aula

D'acord amb la metodologia de les llengües modernes, els factors personals dels aprenents i les variables afectives poden facilitar o dificultar l'aprenentatge d'una llengua. Diversos estudis han demostrat com les emocions tenen un rol important en l'AL2/ALE (Gardner 1985). El fet que un aprenent tingui més o menys dificultats per aprendre i per parlar en la LE pot estar molt relacionat amb la seva afectivitat, és a dir, en la seva situació familiar, l'autoestima, l'estat d'ànim, la relació amb els companys de classe i el docent, o amb la seva personalitat.

En la història de l'aprenentatge de LEs, cap a l'inici del segle XX, Dewey, Montessori i Vygotsky mostraren molt d'interès pels factors afectius i l'ensenyament. Als anys cinquanta i seixanta, els psicòlegs humanistes com Maslow i Rogers investigaren el rol de les emocions en contextos educatius. En la dècada dels setanta, la ment era un element més juntament amb les emocions fins al punt d'afirmar-se que les emocions precedien a la ment. Un fet era clar, si s'entenen els mecanismes de la ment se podria ajudar a conèixer millor els procediments d'aprenentatge d'una llengua. Avui, el fet important per l'ALE no és definir les diferències entre els estudiants sinó trobar el motiu d'aquestes diferències.

Com exposa Arnold (1999), els pensaments i les emocions que funcionen conjuntament, són part de la ment. Dins l'aula d'una LE, la figura del docent és clau ja que pot influir en el desenvolupament de les intel·ligències cognitives, lingüístiques, i interpersonal dels aprenents (Gardner 1995). El docent ha de conèixer i ser conscient de la seva intel·ligència emocional amb la finalitat de facilitar el pensament, la motivació i l'aprenentatge dels alumnes (Gardner 1995).

4. Aplicacions pedagògiques.

És important que els professors i mestres d'una L2/LE ajudin els alumnes a desenvolupar una actitud positiva i un alt nivell de motivació creant un clima relaxat, de companyerisme, de cooperació i de respecte el que facilitarà un baix nivell d'ansietat. El docent, els aprenents, l'espai físic, el material didàctic, i la dinàmica de les classes poden facilitar o dificultar la AL2/ALE. El docent ha de conèixer les variables afectives, anteriorment explicades, que influiran positiva o negativament en el procés d'aprenentatge. Les aplicacions pedagògiques són diverses.

En primer lloc, és convenient que el docent conegui quins són els instruments de mesura dels factors afectius més utilitzats en l'actualitat. Hi ha tres instruments que cal citar per utilitzar-los i adaptar-los a les nostres classes: 1) Foreign Language Classroom Anxiety Test (FLCAS), 2) Attitude Test Scale, i 3) Motivation Battery Test. El FLCAS és un instrument que consta de 33 elements que analitzen l'aprensió comunicativa de l'aprenent, la por als exàmens i la por a ser avaluat pels altres. Si el resultat del test és alt, el nivell d'ansietat és alt; si el resultat és baix, l'ansietat de l'aprenent és baixa. Aquest qüestionari fou creat per Horwitz et al (1986) i és fins al moment un dels millors instruments per mesurar l'ansietat.

El Attitude Test Scale de Gardner (1985) mesura si les actituds dels alumnes són positives o negatives. Aquest qüestionari consta de 19 elements. Quant més alt és el resultat, més negativa és l'actitud de l'alumne.

El tercer instrument és el Motivation Test Battery també creat per Gardner (1985). Consta de 20 elements per analitzar el tipus de motivació de l'alumne-extrínseca/intrínseca, instrumental/integradora-.

A l'hora d'administrar aquests instruments, el docent ha de tenir en compte el període del curs escolar perquè els resultats poden variar en funció del moment. Sempre serà necessari administrar-los a l'inici de curs per tenir un punt de partida de cada un dels nostres alumnes. Llavors, o bé mitjan i/o final de curs, s'han de tornar a administrar els instruments per poder contrastar els resultats de cada alumne i observar els canvis que s'hagin pogut produir. Així, per exemple, si al començament de curs hi ha qualque alumne amb un actitud negativa cap a l'anglès i amb un nivell alt d'ansietat, el docent haurà de procurar ajudar a aquell alumne combinant diferents activitats, dinàmiques de treball i estils didàctics per aconse-

guir un canvi positiu en l'actitud i l'ansietat.

A més d'aquests instruments de mesura aplicables al procés d'aprenentatge, hi ha altres factors a tenir en compte a l'hora de crear un clima relaxat, de companyerisme, de cooperació i de respecte. Per una banda, l'estil didàctic del docent sempre s'ha d'adaptar el més possible als diferents estils d'aprenentatge dels alumnes. Dins l'aula, convé combinar tot tipus d'activitats (visuales, acústiques, lingüístiques, globals, individuals, lúdiques, sensorials, analítiques, dinàmiques, o comunicatives per posar alguns exemples) per acostumar que tots els alumnes que componen la comunitat de l'aula de la LE estiguin ben integrats.

Per una altra banda, el docent també ha de proporcionar un marge de llibertat als aprenents perquè participin i xerrin en la LE quan ells estiguin preparats i evitar així situacions forçades i de tensió que l'únic que fan és augmentar el nivell d'ansietat dels aprenents i facilitar actituds negatives cap a la LE. Cada alumne ha de trobar el seu espai sense masses imposicions ni limitacions.

En darrer lloc, el mestre i/o professor d'una LE ha de tenir molt present que aprendre una llengua no és aprendre una llengua únicament sinó també aprendre a conèixer una altra cultura distinta o similar de la L1 però amb una altra comunitat de parlants. Com he dit abans, el tipus d'activitats que es puguin fer dins l'aula, influirà molt l'actitud i la motivació dels aprenents. Alguns suggeriments són:

- Incorporar i adaptar materials autèntics en la L2/LE (vídeos, programes de televisió, anuncis publicitaris, notícies, programes radiofònics, cançons, o retalls d'internet)
- Realitzar improvisacions o *role plays* on els aprenents, en grups, poden adoptar una altra identitat i personalitat al mateix temps que juguen i es comuniquen en la L2/LE
- Realitzar projectes orals en grups on els aprenents tenen la possibilitat d'usar la seva imaginació i creativitat al temps que es coordinen treballant en grup creant petites obres teatrals, vídeos televisius, sketches, programes d'entrevistes o radiofònics, o concursos
- Convidar a una persona nativa de parla anglesa perquè visiti la classe de L2/LE i que parli als aprenents sobre la seva cultura al temps que ells preparen possibles entrevistes
- Fer sortides culturals on l'ús i la comunicació en la LE es facin evidents pels alumnes

5. Conclusió

Per concloure, s'ha de resaltar el fet que estudis recents, contràriament al que pensaven molts lingüistes i educadors, han provat que el domini afectiu no està en oposició amb el domini cognitiu. Les emocions i la cognició són elements que treballen de forma conjunta en l'aprenentatge i adquisició d'una llengua L2/LE. El docent, per tant, té el repte d'aconseguir que el màxim nombre d'alumnes estiguin motivats per aprendre la LE, tinguin una actitud positiva cap a la LE i la seva cultura, i tinguin un nivell d'ansietat mínim per assegurar així l'èxit en l'ALE.

Bibliografia

ARNOLD, Jane. (1999). *Affect in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

BROWN, H.D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. N.Y.: Longman.

GARDNER, H. (1995). *Frames of Mind: the theory of multiple intelligences*. N.Y.: Basic Books.

GARDNER, R., and Lambert, W.E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, Mass: Newbury House.

■ GARDNER, Robert. (1985). *Social Psychology & Second Language Learning*. Maryland: Edward Arnold.

GASS, S., and SELINKER, L. (1994). *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates.

KRAMSCH, Claire. (2000). *Second Language Acquisition, Applied Linguistics, and the Teaching of Foreign Languages*. *The Modern Language Journal* 84, iii, 311-326.

HORWITZ, E.K., HORWITZ, M.B., and COPE, J. (1986). *Foreign language classroom anxiety*. *Modern Language Journal*, 70, 125-132.

LARSEN-FREEMAN, Diane. (2000). *Second Language Acquisition and Applied Linguistics*. *Annual Review of Applied Linguistics*, 20, 165-181.

REID, J. (1995). *Learning Styles in the ESL/EFL Classroom*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.

SPIELMANN, G. and RADNOFSKY, M. (2001). *Learning Language under Tension: New Directions from a Qualitative Study*. *The Modern Language Journal*, 85, 259-278.
